

НА ВИСЛАННЯ - ІЗ 9-ДЕННИМ НЕМОВЛЯМ

вирушила у 1950 році за вироком радянської влади безневинна репресантка із села Ступно Здолбунівського району, і попри скитання та знуцання вона ні на мить не давала погаснути материнській любові

У це важко повірити, але факт залишається фактом - у повоєнний час гірка печать політичних репресій лягла на немовля, яке тільки-но народилося. Коли йому виповнилося 9 днів, мама змушена була окутати його, взяти на руки і податися етапом до далекого Хабаровського краю. А поруч із нею - донечка Марійка, на два з половиною роки старша від свого братика. Якби згаданий надважкий шлях від села Ступно Здолбунівського району до Хабаровська був знятий на кіноплівку, то жакливішого фільму годі було б придумати - так вважає жителька селища Млинів, учителька Млинівської районної гімназії Марія Кравець. І це не просто слова, це пекучий сплеск болю, бо Марія Олександрівна говорить про минуле «не з чужих слів», а з власного пережитку. Вона ж бо - ота вищезгадана дівчинка-репресантка.

"ТИ БАЧ, «ЗАПАДЕНКА» КИП'ЯТОЧКУ ЗАХОТИЛА..."

- Буквально місяць тому на світ Божий з'явилася моя друга внучка, - не приховує своєї радості Марія Олександрівна, - і не секрет, що буквально вся родина її леліє. Зрештою, таке ставлення - святий обов'язок як для родини, так і для держави. А тоді, у повоєнний час, тоталітарний режим готовий був репресувати навіть немовлят, аби викоренити національний дух.

Зачіпкою для звинувачення і виселення до Сибіру сім'ї Бобриків (Бобрик - дівоче прізвище Марії Олександрівни) стала причетність родичів до визвольного руху і звичайна людська працьовитість. Бо, трудячись у поті чола, ступнівські господарі ще на початку сорокових років назбирали достатньо будівельного матеріалу і мали намір поставити нову хатину. Втім, на заваді стала війна. Замисел вдалося довершити уже у повоєнний час, тим паче, що заготовлений матеріал, як на диво, під час німецької окупації вцілів. Та недовго довелося новоселам радіти - якийсь рік-другий. Влада вгледіла у їхніх діяннях «куркульські замашки». А тут ще й план виселення можливих людей не виконано. Отож, над рішенням влада довго не думала - конфіскувати майно у Бобриків, а сім'ю направити до Хабаровського краю. І це попри те, що господиня Лідія Семенівна тільки-но народила дитя.

- Найбільше, звичайно, натерпілася наша мама, - пригадує Марія Олександрівна, - адже мученицька подорож до місця призначення тривала більше місяця. Чисельні пересильницькі пункти, нестача їжі, хвороби - все довелося пережити. На одній із станцій мій новонароджений братик почав сильно кашляти - простудився. Мама пішла до станційної охорони, аби попросити для зігрівання кип'яточку. Натомість у відповідь почула цілий набір образ типу «бандерівка», «западєнка» і ежи з ними. А потім, аби заробити на «кусень хліба», мамі довелося тяжко

працювати - рити траншеї, займатися лісопоялом. А житлові умови були просто немислимі. Коли розливалася річка, поселення повністю затоплювало. Часто доводилося жити на даху дерев'яного бараку. Одне слово, натерпілися вдосталь. Єдине лишень тишило, що нашу сім'ю не розділили по різних краях, а дозволили бути разом. Отож, підтримка діда, баби, а найбільше, звичайно, батька - це була як рятівна соломинка. І все ж десятирічне перебування у Хабаровському краї позначилося для нас невимовним болем - там моя родина залишила три могили. Насамперед не витерпів голоду та холоду рідний брат. Він прожив лише декілька місяців. Дідусь також знайшов вічний спочинок на Амурі. У тата й мамі народилося на виселенні ще одне дитя, але Галинка дожила лише до 6-місячного віку. На межі життя й смерті опинилася й мама. Але, на щастя, їй вдалося врятувати. Вона, слава Богу, жива й понині, але коли часом заходить мова про наше перебування на Хабаровщині, то кожного разу мама просить: «Давай-но змінимо тему». І я її прекрасно розумію, бо згадувати пережите страхоття - це значить роз'яструвати душевну рану.

ЩАСТЯ, ВИБУДОВАНЕ НА ТЕРНАХ

Марія Олександрівна Кравець у музеї Млинівської районної гімназії, основою для створення якого стали матеріали, зібрані клубом «Пошук».

Сім'я Бобриків (на руках у мамі - маленька Марійка) ще у селі Ступно на Рівненщині. А вже через рік на неї чекатиме хабаровський «центр» нелюдські випробування.

Переді мною документ, який свідчить про реабілітацію сім'ї Бобриків. Пожовклий і водночас світлий, бо пройнятий справедливістю. Він багато чого уже не в силі змінити та повернути, але головне - він очистив репресантам душу.

- А перед ним був епізод, - пригадує Марія Кравець, - який вперше запалив надію на реабілітацію. Принаймні, ніщо так із раннього дитинства не запало у душу, як звістка про смерть Сталіна. Бачу: дорослі стоять і плачуть. Серед них і батько. А потім він відвів мене вбік і прошепотів на вухо: «Тепер, доцю, у нас є шанс повернутися додому на Україну». Слава Богу, ці слова здійснилися. Правда, рідна хата нас не прийняла, бо у ній облаштували магазин. Потім за неї виплатили компенсацію, але її розмір був настільки копійчаним, що навіть смішно називати.

Свою нову долю репресантам на батьківщині довелося будувати практично з нуля. У тому числі й заново звести оселю. А потім батьки із розумінням поставилися до бажання доньки здобути спеціальність учителя. Марія Олександрівна закінчила фізико-математичний факультет Рівненського педінституту. Із 1974 року працює у Млинові. Саме тут відбулася як педагог-професіонал і пройшла шлях від спеціаліста до вчителя вищої категорії, отримала звання «Старший вчитель». Її вихованці неодноразово ставали переможцями олімпіад, а клуб «Пошук», який Марія Олександрівна організувала і очолює понині, за десятки років зібрав унікальну спадщину матеріалів з історії рідного краю. А ще один унікальний набуток - особистий, адже із чоловіком Миколою Кравцем виховали двійко прекрасних і талановитих дітей, дочекалася онуків... Дочекалася Марія Олександрівна на Новий рік і славного свого ювілею.

Втім, навіть у найвеличнішу святкову мить чомусь на душу наплив спогяд із раннього дитинства - про отой мученицький шлях на вислання, на чужину. І всі зрозуміли запечаленість сльозини, яка мимоволі вийшла на скроні.

Євген ЦИМБАЛЮК.